

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

פְּרִשֶׁת מִטּוֹת

הפטרה: דברי ירמיהו

כד' תמוז תשע"ו

יציאת השבת ר"ת 21:03

מזכרים ראש חודש אב שיחול ביום שישי
המולד ביום רביעי שעה 13, 12 דקות 2 חלקים
גיליון 396

יציאת השבת:

20:20

ירושלים: 20:17

כניסת השבת:

19:09

ירושלים: 19:02

דבר ה' ללא כל ספק

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

"וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמור זה הדבר אשר ציווה ה'",
וברש"י: "משה נתנבא בכה והנביאים נתנבאו בכה (אמר ה') נוסף עליהם משה שנתנבא
בלשון 'זה הדבר'".

צורת הפניה של הנביא המנבא היא בעלת משמעות. ישנו הבדל בין פתיחת נבואה
ב"כה אמר..." ל"זה הדבר..." "כה אמר ה'", וזה העברת דברי ה' אל העם דרך הנביא
שהוא הצינור ושופרו של ה' על פני האדמה. מה שאין כן "זה הדבר אשר ציווה ה'", 'זה'
מורה באצבע! האדם שומע ואומר "זה הדבר אשר ציווה ה'", אין כל מקום לספק.

וכן פירש רש"י על שמות (יב, ב) על פי המכילתא: "החדש הזה – נתקשה משה על
מולד הלבנה באיזו שיעור תראה ותהיה ראויה לקדש והראה לו באצבע את הלבנה
ברקיע ואמר לו כזה ראה וקדש".

וכן פירש רש"י בפסוק "זה אלי ואנוהו" (שם טו, ב): "זה אלי – בכבודו נגלה עליהם והיו
מראין אותו באצבע, ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים".
זה הכל, אין כל מקום לטעויות.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

דמותו של מנהיג

ככל היוצא מפיו יעשה

הפרשה פותחת בפסוק: "וידבר משה אל ראשי מטות לבני ישראל לאמור, זה הדבר אשר ציווה ה': איש כי ידור נדר לה'... ככל היוצא מפיו יעשה". פרשה זו שונה מכל הפרשיות, בכך שהיא נאמרת תחילה לראשי המטות – מנהיגי הציבור, רש"י במקום מעיר: חלק כבוד לנשיאים ללמדם תחלה ואחר כך לכל בני ישראל. ואולם עדיין יש לשאול: מדוע נשתנתה דווקא פרשת נדרים מכל יתר הפרשיות להיאמר לראשי המטות בנפרד ולא לכל העם?

לדעת אור החיים הקדוש הטעם לכך, הוא כיון שיש אפשרות היתר נדרים ע"י יחיד מומחה, אך כיון שרצה הקב"ה להעלים זאת מכלל הציבור כדי שלא יהיו פרוצים בנדרים (ואחר כך יפרו או יתירו לעצמם את נדריהם), הסתיר הדבר מכלל העדה, וכלשון המשנה במסכת חגיגה (י, א): "היתר נדרים פורחין באוויר ואין להם על מה שיסמוכו". וברש"י: "התרת נדרים שאמרו חכמים שהחכם מתיר את הנדר, מעט רמז יש במקרא ואין על מה לסמוך, אלא שכן מסור לחכמים בתורה שבעל פה".

מצוי הדבר שמנהיגי הציבור מפזרים הבטחות קודם בחירתם ופעמים אף נודרים או נשבעים על כך ואחר בחירתם לא מקיימים את מוצא פיהם, לפיכך בא משה ומזהיר במיוחד את ראשי המטות.

לעומתו, יש הסבורים שפרשה זו נאמרה לראשי המטות מן הטעם הפוך, שכן מצוי הדבר שמנהיגי הציבור מפזרים הבטחות קודם בחירתם ופעמים אף נודרים או נשבעים על כך ואחר בחירתם לא מקיימים את מוצא פיהם, לפיכך בא משה ומזהיר במיוחד את ראשי המטות: "לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה". ובתלמוד (מסכת שבועות לו, א): "אמר רבי אלעזר: לאו שבועה, הן שבועה... אמר רבא: והוא דאמר לאו לאו תרי זמני, והוא דאמר הן הן תרי זמני".

וכן אמרו בתלמוד (בבא מציעא מט, א): "הין צדק – שיהא הן שלך צדק ולא שלך צדק". ולפי זה האמירה לראשי המטות תחילה היתה בבחינת אמירת מוסר כיון שדרכם להבטיח ולנדר, יש להזהירם שיהיו מקיימים את דבריהם.

אם דואג אדם לקיים את כל דבריו אז ישנה הבטחה, שכל אשר יאמר יתקיים. וכך מוכח מלשון הכתוב, שאם: "לא יחל דברו", אין הוא עושה את דבריו חולין אלא מקיימם, אז זוכה הוא למעלה מיוחדת של: "ככל היוצא מפיו יעשה", כל דבריו שמוציא מפיו מסייע הקב"ה בידו לעשותם.

כוחו של הדיבור

הדיבור הוא מעלה יתירה שיש באדם מעבר לבהמה. "ויהי האדם לנפש חיה" (בראשית ב, ז), תרגם אונקלוס: "והות באדם לרוח ממללא". לדיבור יש כוח עצום. ע"י דיבור יכול האדם לאסור את המותר לו באיסור גמור. ומטעם זה אנו אומרים בערב יום הכיפורים "כל נדרי", לומר עד כמה גדול כח הדיבור, ומתוך כך אנו מבקשים מבורא עולם שישמע לתפילתנו ויסלח לנו על כל חטאנו ופשענו.

חכמנו מספרים על אשה אשר שכנה הפקיד אצלה שני זהובים ותוך שהיא מכינה בצק נפלו הדינרים לתוכו בלי משים, וכשבא השכן לבקש את פקדונו לא מצאה האשה אותן ונשבעה בבנה שלא נהנתה מהן, ומת בנה רח"ל. ובסעודת ההבראה בצעו את הלחם הזה ומצאו את דינרי הזהב בתוכו. אמרו חכמים: ומה זו שנשבעה על אמת – כך, אלו הנשבעים לשווא ולשקר על אחת כמה וכמה.

במיוחד בימנו יש להזהיר גדולים וקטנים שלא יאמרו: אני נשבע, אני נודר... ויש נשבעים בילדיהם, בהוריהם, במוזוה ובספר תורה ועוד כהנה וכהנה ולא שמים לב לאותה חומרה. ואמרו רבותינו כי "בעוון נדרים ושבועות אשתו וילדיו של אדם מתים" ח"ו, ובודאי חובה לאדם לגדור את פיו.

ואולי יש לומר טעם נוסף לסמיכות האמירה של פרשת נדרים לראשי המטות, לומר לך, שבזכות שמירת פיו של אדם וקיום נדריו ואמירותיו זוכים למנהיגים ראויים בבחינת "השיבה שופטנו כבראשונה ויועצינו כבתחילה".

גדלותו של מנהיג

"וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: נָקֵם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אֲחֵר תֹּאסֵף אֶל עַמִּיךָ".

במדבר לא, א-ב.

הקב"ה תולה את פטירת משה בנקמת מדיין, נקל לדמיין בימנו את המציאות העגומה של המנהיגים הדבקים בכיסאם אשר פועלים בכל דרך להמשיך את כהונתם, בודאי מנהיגים שכאלו היו דוחים מלחמה כזו בשנים אחדות לפחות. ואולם משה מורה מיידית לעם: "היחלצו מאתכם אנשים לצבא..." אע"פ ששמע שמיתתו תלויה בדבר "עשה בשמחה ולא איחר".

מעניין שדווקא בזמן כזה מתעורר העם ודואג למנהיגו, וכדברי רש"י במקום: "להודיעך שבחן של רועי ישראל כמה הם חביבים על ישראל. עד שלא שמעו במיתתו מה הוא אומר? 'עוד מעט וסקלונני'. ומשמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין לא רצו ללכת (למלחמה) עד שנמסרו על כורחן". זוהי דמותו של 'הרעיא מהימנא', הרועה הנאמן, המוכן למסור נפשו על עמו, בלי שום פניה וטובה אישית, הכל על פי ה'.

הלכות ימי בין המצרים

א. שלושת השבועות, שמתחילים מליל י"ז בתמוז ונמשכים עד תשעה באב, הם ימים של צער, שעליהם נאמר (איכה א, ג): "כָּל הַדָּפִיָּה הַשְּׂגִיגָה בֵּין הַמָּצְרִים". ולכן המליצו חכמים לנקוט במשנה והירות בימים אלו שמועדים לפורענות, למשל, ההולכים לטיול או לרחוץ בים, אף שתמיד צריכים להיזהר ולשמור את הנפש, בימים אלו יזהרו יותר. תקנו חז"ל לקרוא בשלוש השבתות שבין המצרים הפטרות העוסקות בפורענויות. ובשבע השבתות שאחר תשעה באב, קוראים שבע הפטרות של נחמה.

ב. נוהגים להיזהר שלא לאכול פרי חדש בימים אלה, מליל י"ז בתמוז עד אחרי תשעה באב, כדי שלא יצטרכו לברך עליו "שהחיינו". ומותר לברך שהחיינו על פרי חדש בשבתות שבינתיים, ובפרט שיש צורך בדבר משום כבוד שבת. אולם לאחר ראש חודש אב, אין ללבוש בגדים חדשים אף בשבת. מי ששכח בימי בין המצרים שפרי זה הוא חדש, וטעה וברך עליו בימות החול ברכת הנהנין, ולפני שטעם נזכר שהוא פרי חדש, יברך שהחיינו ויאכל מהפרי.

ג. יוצאי אשכנז וחלק מהספרדים, ובתוכם יוצאי מרוקו וג'ר'בא, נוהגים שלא להסתפר בשלושת השבועות. ושאר הספרדים נוהגים להחמיר בזה בשבוע שחל בו תשעה באב בלבד. וכן לגבי נישואין, נהגו האשכנזים והתימנים ורוב הספרדים, שלא לערוך נישואין בכל שלושת השבועות, ושאר הספרדים מקילים בזה, ורק מראש חודש אב אין עורכים נישואין.

ד. כתבו האחרונים, שאסור לערוך ריקודים ומחולות מ"ז בתמוז ועד תשעה באב (מ"א תקנא, י). ובכלל זה אסרו בימים אלו נגינה ושמיעת כלי זמר. לפיכך אסור לקיים בשלושת השבועות חוגי הרקדה, קונצרטים וערבי שירה, וכן אסור להשתתף בהם. מותר ליהודי שמתפרנס מנגינה לנגן לצורך פרנסתו במסיבות של גויים עד סוף חודש תמוז, ואף שהוא מנגן שם נגינה שמחה, אין הוא שמח כל כך מפני שהוא טרוד בעבודתו, אבל מראש חודש אב ואילך לא ינגן (באו"ה תקנא, ב).

ה. נהגו ברוב קהילות ישראל, שלא לישא אשה בשלושת השבועות. ואף שמעיקר הדין איסור נשיאת אשה בימי האבלות על החורבן חל רק על נישואי רשות, היינו על מי שכבר יש לו בן ובת וקיים בהם מצוות פריה ורביה, אבל מי שעדיין לא קיים את המצווה, היה רשאי לישא אשה אפילו בתשעת הימים. אולם כיוון שימים אלו הם ימי פורענות, נהגו שלא לערוך בהם נישואין, מפני שראוי שהנישואין יערכו בסימן טוב ובמזל טוב, ובימים אלו אין סימן טוב ומזל טוב. ויש מהספרדים שנהגו להימנע מנישואין רק בתשעת הימים.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאח ציטרון הי"ו. ה"ה יצחק שושן הי"ו. שרה בת שמחה הי"ו. מרים יהודה הי"ו. ציפורה ויהושע לוי הי"ו. ביבה אלימלך הי"ו. ישי הלוי הי"ו. עזר בן עישה הי"ו. תיקוה בת עזיה הי"ו. אלגרה בת ג'אן הי"ו. מול בת ענוה הי"ו. פנחס זרחי הי"ו. הראל בן אביגיל הי"ו. אילנה בת סליחה הי"ו. ישי ורחל לוי הי"ו. חנה בת זוהרה הי"ו. סימנטוב משה יהודה הי"ו. מיטל מוריה אדרי הי"ו. להחזרת נעדריו צה"ל ושביני ובחס: ארון שאול, גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהנתן פולארד הי"ו. לעילוי נשמות הנערים: אייל יפרח הי"ד, גיל-עד שעאר הי"ד, נפתלי יעקב פרנקל הי"ד. ולע"נ חללי מבצע צוק איתן הי"ד. לעילוי נשמות: הגר"ע יסק וצוקיל. הגר"מ אליהו וצוקיל. רבי מסעוד מלול וצ"ל. הרב שלמה צורף ז"ל. רבי יעקב שושן ז"ל. יונה יונה ז"ל. ברכה ספן ז"ל. נדיר נדום ז"ל. ניסים כהן ז"ל. סופר מנחם ז"ל. נדיה שמעון בת חיות ז"ל. מנירה לוי ז"ל. אסתר בת תורא ז"ל. אסתר חדר ז"ל. חנה יצחקי ז"ל. דינה פונדק ז"ל. הרב אברהם צוקרמן וצ"ל. מרדכי ומשה בני לאה מורחיי ז"ל. אליהו בת פריחה ז"ל. תירצה זיגדון ז"ל. ישראל אברהם נתן ז"ל. אסתר בת זוהרה ז"ל. אסתר וענבר נדום ז"ל. ישראל בן שושנה ז"ל. יצחק בן מול מורחיי ז"ל. רובי בן שלום צעדי ז"ל. מרים ועטני ז"ל. עזיה עמס ז"ל. יצחק ועמס אטאם ז"ל. ניסים בן חנה ז"ל. יצחק ולאח אסתר ז"ל. חת יעקב ז"ל. חיה רחל לוי ז"ל. אליהו טיש ז"ל. עננה בת מגודה ז"ל. יצחק ושמחה אלוז ז"ל. ראובן אלוז בן נטסה ז"ל. סליקה שושן ז"ל. לואיזה מדר ז"ל. זוהרה בת חנה ז"ל. עליה כהן ז"ל. ר' חיים אהרנה ז"ל. לוי יצחק אמרדי ז"ל. ארי ארון מועלם ז"ל. ישראל בן גמרה ז"ל. חד חגיבי ז"ל. חד גחסברג ז"ל. יואל דללי ז"ל. עמס דמרי ז"ל. רבי חד הכהן וצ"ל. יעקב ועקבן ז"ל. עישה דקן ז"ל. חתי אגול ז"ל. ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדר, שושנה רוז, רפאל פריצ, וציצילה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה